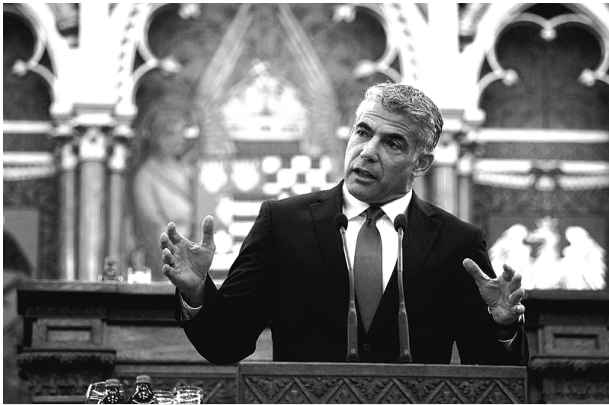

Szemelvények a Tom Lantos Intézet

Zsidó élet és antiszemitizmus a mai Európában című, 2013. október 1–2-án tartott konferenciájából

JÁIR LAPID
izraeli külügyminiszter beszéde

Jó reggelt kívánok!

Örülök, hogy itt lehetek ezen a napon, de ez nem csupán öröm. Összetett érzés, hiszen mindnyájan ingadozunk a múlt iránti nosztalgia és a múlt rémisztő szelleme között. A remény között, hogy az emberi társadalomban valami lényeges megváltozott, és a félelem között, hogy soha semmi sem változik, mert a démonok még mindig köztünk élnek.

Hetven évvel ezelőtt ennek a gyönyörű Parlamentnek a falára ez a felirat volt kifüggesztve: „Kutyáknak és zsidóknak belépni tilos!” Szeretnénk ezt elfelejteni, mégsem felejtethjük el!

Volt egyszer egy pillanat. Ez a pillanat jelentette családom létrejöttét és az én születésemet, bár akkor még meg sem születtem. 1945 februárjában történt, itt, Budapesten.

Édesapám, Jozsef (Tomi) Lapid (akkor még Lampel Tomi) 1945 februárjában tizenhárom éves volt, és nagymamámmal a budapesti gettó egyik pincéjében élt, itt, a Géza utcában. Leginkább az utcán talált lódogók húsa volt az ételmük.

Az oroszok már közeledtek Budapesthez, és a németek a magyar fasisztákkal együtt halálmenetekben kezdték elhurcolni a zsidókat. Többségüket a befagyott Dunához vitték. Megparancsolták nekik, hogy vágjanak lékeket a jégbe, aztán belelőtték őket a jeges vízbe.

Egy hétfő hajnalban a németek körülvették apámék házát, és elindítottak egy halálmenetet, mintegy hatszáz embert.

Vonult végig a menet az orosz bombázás miatt kihalt budapesti utcákon, a lakók az emeleti ablakokból nézték, és jól tudták, hogy ezek az emberek a halálba menetelnek. Egyszer csak, amikor a Margit hídhöz értek, egy orosz repülőgép egy pillanatra leereszkedett a menet fölé, mire mindenki kiáltozva futásnak eredt, a németek meg a magyarok géppuskájukkal tüzet nyitottak az ég felé.

Apám elbújt egy kis, zöld nyilvános illemhely mögé. Édesanyja, aki mögötte állt, belökte a vécébe, azzal: „Pisilj!” Nehéz volt. Nehéz pisilni, amikor fagy van, amikor valaki tizenhárom éves, körülötte lövöldöznek, és a világ meg akarja ölni. Nagymamám rácsukta az ajtót, apám pisilt, a menet pedig nélkülük ment tovább.

Tíz perccel később a menetből mindenki halott volt. Ötszázkilencvennyolc holttest lebegett a Duna jege alatt, csak apám és nagymamám élt. Álltak egyedül az utcán, és szabadok voltak. Nyitva állt előttük az egész világ. Az amerikai Közép-Nyugaton ezer mérföldeken át nem lakott senki, Ausztráliában három órát repülhetett valaki anélkül, hogy egyetlen lelket látna, Párizs már felszabadult, persze London is szabad volt. De apámnak, ennek a tizenhárom éves kisfiúnak nem volt hová mennie.

Nem volt hová mennie, ezért visszament a gettóba. Visszament, és reménykedett, hogy előbb érkeznek meg az oroszok, mint hogy a következő halálmenet elindulna.

Sok évvel később apámmal Budapestre jöttünk. Sétáltunk az utcán, apám hirtelen megállt, és elsírta magát. – Nézd, nézd! – mondta, és egy zöld utcai vécére mutatott, melyet azóta már szürkére festettek, de most is ott van. – Ez az! – mondta apám, amikor kicsit megnyugodott. – Itt menekültem meg, és itt született bennem a cionizmus. Itt születtem újjá. Tulajdonképp itt születél meg te is. Itt értettem meg, hogy kell lennie egy helynek, ahová mehetek, ahová tartozom.

Álltunk ott, két férfi, és sírva simogattuk az illemhely zöld falát, a járőkelők meg kikerültek bennünket, mert azt hitték, nem vagyunk normálisak. Pedig nem. „Csak” a statisztika hibája voltunk, hiszen apámnak meg kellett volna halnia, nekem pedig nem megszületni. Mi mégis itt voltunk, dacolva a valószínűséggel, két ember, akinek mégis kell legyen hová mennie.

Amikor apám visszament a gettóba, megismerkedett egy másik zsidó fiúval, Lantos Péter Tamás nevűvel, aki a földalatti antifasiszta mozgalom tagja volt, és gyógyszert meg ételt csempészett a gettóba. Lantos nap mint nap kockáztatta az életét, hogy másokon segítsen.

Tom a gettóban ismerte meg Annette-et, aki Katrina lányával most itt van velünk – abban a szörnyű pokolban jött létre a Lantos család.

Néhány hónappal később a háború véget ért. Apám visszatért szülővárosába, és megtudta, hogy édesapja meghalt a mauthauseni koncentrációs táborban, családjának nagy részét pedig kiirtották a megszállás alatt. Lantos is hazatért, és ő azzal szembesült, hogy édesanyját és családját, rokonait java részét meggyilkolták.

A tízhónapos náci megszállás alatt összesen négyszázötvenezer magyar zsidót öltek meg.

Én vendég vagyok ebben a Házban, és nem illik, hogy a vendég zavarba hozza a házigazdát. Csakhogy megcsúfolnánk a mai rendezvény célját, ha eltagadnánk a tényt, hogy több tízezer magyar aktív segítségével és másik több millió magyar hallgatása nélkül ilyen mértékű népiirtásra nem kerülhetett volna sor.

Folt esett ennek a Háznak a becsületén. Hosszú évekig próbáltuk nem észrevenni ezt a foltot, de a történelem megtanított bennünket, hogy nem jó politika, ha nem vesszük észre a dolgokat. Magyaror-

szágon ismét felütötte ocsmány fejét az antiszemitizmus, és mi ma tudjuk – mert megtanultuk a Dunaparton, a zöld illemhely mellett –, hogy a rasszizmust nem szabad nem észrevenni, nem szabad lelkicsinyelni, nem szabad kifejlődni hagyni.

A gyűlölet nem tűnik el. A gyűlölet az élet szörnyű velejárója, amely ellen minden nap minden órájában intenzíven küzdenünk kell. Mindenki számára, aki azt mondja, „most már más idők járnak”, meg „ez többet nem ismétlődhet meg”, felidézem Tom Lantos és Tomi Lapid emlékét, akik átlagos gyerekek voltak, átlagos lakásból, átlagos családból – nem voltak sem nagyon gazdagok, sem hatalmasok, sem rendkívüli gyerekek –, egy reggel mégis arra ébredtek, hogy iskola helyett menekülniük kell, mert a világ a halálukat akarja. Nem azért, amit tettek, hiszen nem tettek semmi rosszat, hanem azért, amik.

Tomi és Thomas egész életükön át barátok maradtak. Tomi Izrael állam igazságügy-minisztere lett, Thomas az amerikai kongresszus külügyi bizottságának elnöke. 2008-ban, néhány hónap eltéréssel, sajnos mindketten meghaltak. De nincs miért sajnálni őket. Mindkettőjüknek teljes és jó élete volt, szeretet és megbecsülés övezte őket.

Ámde fontos végakaratot hagytak ránk. Ez így szól: soha, de soha nem szabad abbahagyni a rasszizmus elleni harcot, a gyűlölet elleni harcot, az igazságért folyó harcot. Tom Lantos évekkel a halála előtt a Spielberg Alapítványnak adott interjút, és a riporter megkérdezte tőle, mit kell tanulniuk a holokausztból az elkövetkező generációknak. Tom Lantos ezt válaszolta:

„Roppant egyszerű. Felelősek vagyunk embertársainkért. Sosem maradhatunk pusztán szemlélők. Minden ember legfőbb kötelessége, hogy szót emeljen, ha bármely embertársa ellen igazságtalanságot követnek el. És minél jobban különbözik tőle a kárvallott, annál inkább kötelessége megvédeni.”

Ezeknek a szavaknak örökké visszhangozniuk kell ebben a Házban. Ennek a Háznak minden reggel újra és újra ki kell mondania, hogy a borzalom soha nem történik meg újra. Magyarország földjén nem fognak zsidók meghalni azért, mert zsidók. Ez a mi el nem múló kötelességünk.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

NAVRACSICS TIBOR
miniszterelnök-helyettes beszéde

Tisztelt Annette és Katrina Lantos!
Tisztelt Lapid miniszter úr!
Tisztelt hölgyeim és uraim!

Magyarország a jóakarató emberek köztársasága. Egy olyan közösség, ahol jóakarató emberek közös célok érdekében dolgoznak. Legalábbis mi így szeretnénk látni 2013-ban.

Kérdés az, hogy ez az állítás valóban igaz-e? Mondhatjuk-e ma Magyarországra, hogy a jóakarató emberek köztársasága, ahol világnézetre, fajra, felekezetre, nemre való tekintet nélkül megvitathatjuk a világ dolgait, vitatkozhatunk egymással, ütköztethetjük nézeteinket – időnként veszekedhetünk is –, de mindezt azon cél érdekében, hogy Magyarországot jobb helyé tegyük a világon. Jobb helyé mindenki számára, aki Magyarország polgára, vagy Magyarország polgárának érzi magát, vagy csak szeret Magyarországon élni, de egy más ország polgára.

Tisztelt hölgyeim és uraim!

Én egy olyan nemzedék képviselője vagyok – 1966-ban születtem –, amely személyesen már nem volt kortársa a holokausztnak. Húsz évvel 1945 után születünk, egy emberöltő választott el minket a holokausztól, egy emberöltő választott el minket itt, Közép-Európában a politikának attól a fejezetétől, amely racionális, hideg, tudományos kategóriákkal nem leírható, hiszen maximum adatokat, statisztikai adatokat, néhány részletet, intézményi működésüket ismerhettük meg ezáltal. Viszont a szépirodalomból megismerhetjük az örületet.

Megismerhetjük azt, milyen az, amikor az emberi elme, felrúgva a társadalom szabályait, felrúgva az intézményi működést és felrúgva a hétköznapi racionalitást, önpusztító ámokfutásba kezd.

Milyen az az időszak, amikor egy állam a saját polgárai ellen fordul. Milyen az az időszak, amikor egy intézményrendszer olyan döntéseket hoz, amelyek révén jóra való, jóakarató polgárokat rekeszt ki először saját közösségéből, semmisíti meg előbb lelkükben, majd pedig fizikailag is. Aki velem egykorú, és aki az én nemzedékemből származik, azt is tudhatja, hogy a magyar történelem tankönyvek ebben az időszakban nem bővelkedtek a zsidó-magyar együttélés pozitívumainak leírásában. Inkább egyfajta hallgatás volt a jellemző. Néha előkerült a magyarországi zsidó közösség sorsa és szempontja, előkerült az emancipációnál, előkerült a polgári házaság engedélyezésénél, és aztán előkerült a holokausztnál. Sem előtte, sem utána.

Mi nem tanultuk meg a történelem tankönyvekből, hogy Magyarország mindig is egy soknemzetiségű, sokkultúrájú közösség volt, ahol szlávok, románok, germánok mellett zsidók is közöttünk éltek. Gyarapították a közjót, hozzáadtak a kultúránkhoz, és boldogabbá tették elődeink életét.

Mi ezt személyes történetekből tanulhattuk meg.

Én például emlékszem rá, mert édesapám, aki Balatonberényben nőtt föl, mesélte, hogy az osztályába járt egy kisfiú, és a faluban egy Braun nevű ember vezette a boltot, az ő fia volt az osztálytársa, aki történetesen a padtársa volt édesapámnak. Aki egyik nap nem jött iskolába, aztán másnap sem jött iskolába, sőt a bolt is bezárt, Braunék sem voltak már a faluban, és amikor kérdezték, akkor senki nem mondta el, hogy mi történt, mindenki zavartan hallgatott, és mindenki azt mondta, hogy jobb ezt nem kérdezni, nem firtatni, biztosan elmentek valahova máshova. És aztán, amikor 1979-ben egy családi kirándulás keretében elmentünk Lengyelországba, és ott voltunk Auschwitzban, akkor ott a falon a magyar áldozatok között megtaláltuk az egész Braun családot.

Én így találkoztam a holokauszttal. És ezért volt a magyar társadalom számára 1990 után, amikor hirtelen beszélni lehetett róla, amikor kinyílt a vita lehetősége, szinte sokszerű találkozni a magyar állam felelősségével a holokausztban.

Ugyanis mi nem azt tanultuk, hogy a magyar állam volt felelős a holokausztért. Mi azt tanultuk – ahogy ők fogalmaztak –: a Horthy-fasiszták voltak a felelősök, egy elkülönült emberfaj, akikkel nekünk már nem is kell foglalkozni, hiszen 1945-ben ez a fejezet lezárult a kommunisták győzelmével, Magyarország túltette magát ezen a fejezeten.

És egyszer csak 1990-ben azzal szembesültünk, hogy nem. 1990-ben azzal szembesültünk, hogy az a magyar állam, amely működtette az intézményrendszert, amely a mi tanulmányaink szerint léte-

zett, egy ezeréves kultúrát ápolt – szembefordult a saját polgáraival, sőt segédkezett abban, hogy kiirtsák a polgárait.

Lapid miniszter úr azt mondta, hogy nem akar udvariatlan lenni a házigazdával szemben, de mégis el kell mondania, hogy a magyarok is felelősek a holokausztért. Én mint házigazda mondom Lapid úrnak, hogy nem volt udvariatlan. Tudjuk, hogy felelősek vagyunk a holokausztért.

És tudjuk azt is, hogy magyar állami intézmények voltak felelősek a holokausztért.

Nekem, mint a magyar igazságügyi miniszterek kései utódjának könnyű lenne elhárítanom a felelősséget, ahogyan annak idején a hetvenes-nyolcvanas években mi tanultuk, hogy hárítsuk el a felelősséget, ezek nem mi voltunk, ezek más magyarok voltak, ezekkel nekünk nem kell foglalkozni. De mi voltunk. Tudjuk. Még ha személyében én és hála a jó égnek a családom nem is érintett, de magyarok voltak, magyarok voltak, akik elkövették, és magyarok voltak, akik elszenveték. Magyarok voltak, akik lőttek, és magyarok voltak, akik meghaltak. És ez egy óriási felelősség, amivel szembe kell néznünk itt, Magyarországon, itt, Közép-Európában.

Szembe kell néznünk, azaz meg kell keresnünk az emlékeket, meg kell keresnünk a nyomokat, és meg kell keresnünk azokat a túlélőket, akikkel szemben legalább egy kicsit jóvátehetjük a múlt mulasztásait, vagy legalább emlékként felemelhetjük ezeket az emlékeket. Ez sem könnyű, mert miközben elmondhatom, hogy különösen az ezredforduló óta sok lépést tettünk annak érdekében, a kormányzati politika szintjén, legyen szó akár jobbközép, akár balközép kormányról Magyarországon, hogy a holokauszt áldozatai kárpótlást kapjanak. Némi kárpótlást kapjanak. Hogy a magyarországi zsidó közösség emlékei ismét megjelenjenek, ismét a köztudatban legyenek.

Tudjuk, hogy nagyon sok minden hiányzik. Hiszen tudják, hogy a magyar Országgyűlés 2000. évi döntése szerint 2001-től minden évben április 16-án tartják meg Magyarországon a holokauszt magyarországi áldozatainak napját. Túl az európai emléknapon, nekünk van egy saját magyar emléknapunk is. 1999-ben döntöttünk úgy, hogy létrehozunk egy Holokauszt Emlékközpontot, amelyet 2004-ben a Páva utcai zsinagógában föl is avattunk. A Terror Háza Múzeum 2002-ben nyílt meg, hogy megmutassa a magyar történelem legborzalmasabb időszakainak történetét, áldozatait, szembesítsen minket a múlttal. És a helyi emlékeket is megpróbáltuk feleleveníteni. 2000-ben Jánosalmán újítottuk fel a zsinagógát, ugyancsak 2000-ben Balassagyarmaton létrehoztuk az Ipoly-menti zsidó gyűjteményt.

2002-ben felújítottuk a makói zsinagógát, és 2012-ben Svédországgal közösen Raoul Wallenberg Emlékévet rendeztünk. 2013. január 1-jén 50%-kal emeltük a holokauszt-túlélők nyugdíjkiegészítését.

Próbálunk tenni annak érdekében, hogy az emlékeket és a túlélőket meg tudjuk őrizni magunknak. Az emlékeket, ahol vannak emlékek. Mert mi Budapesten büszkén mutathatjuk az idelátogató külföldieknek vagy a belföldi turistáknak a magyarországi zsidó közösség kulturális hagyatékát.

Vannak olyan városok, ahol ennek már a nyoma sincs meg. Az én szülővárosomban, Veszprémben a zsinagógából a kommunisták szénbányát, tröszt-székházat építettek, és eltörölték a zsidó iskolát, eltörölték az amúgy kicsiny kis zsidónegyed is, mint ahogyan eltörölték az emléket is a veszprémi zsidóságnak. Holott nem kisebb embereket adott a veszprémi zsidó közösség a magyarországi zsidó közösségnek, mint Hoffer Ármin főrabbit, professzort, vagy a ma is élők között Schweitzer Józsefet, akinek innen kívánom, hogy a Jóisten éltesse még sokáig.

És mégis, ha a nyomokat próbáljuk felkutatni, akkor azt mondhatjuk, hogy nem könnyű a dolgunk, hiszen a túlélők fogynak, az emlékek egy részét pedig eltüntették. Éppen ezért a felelősség az, hogy a múlt feltárása érdekében is minél gyorsabban cselekedjünk.

Magyarország a jóra való emberek köztársasága. Mondtam, hogy szeretnénk mi így látni, és azt szeretném, hogyha önök is így látnák, és így élnék meg a hétköznapjaikban, de közben tudjuk, hogy ez sajnos nemcsak így van.

Hiszen egyetlen országról sem állítható, bárcsak egyetlen országról is állítható lenne, hogy csupa jóakarató ember lakja. Mindig vannak, mindig lesznek, akik gyűlöletből élnek, vagy azért, mert a gyűlölet adja lényük lényegét, vagy azért, mert jó üzleti lehetőséget látnak abban, hogy erre építsenek egzisztenciákat, vagy erre építsenek politikákat. Éppen ezért, miközben a múltat fel kell tárunk, a jelenről sem szabad elfelejtkeznünk.

A jogi szabályozásnak óriási szerepe van egy demokratikus közösség játékszabályainak meghatározásában: mit lehet és mit nem. És az itt jelenlévő országgyűlési képviselők pontosan tudják, hogy milyen éles vitákat folytattunk az elmúlt években azzal kapcsolatban, hogy hol húzzuk meg a magyar demokrácia határait. Hol húzzuk meg azokat a játékszabályokat, amelyek az elfogadható és az elfogadhatatlan közé húznak határvonalat, amelyek a szólásszabadság és a gyűlölet szítása közé húznak határvonalat. És persze, amikor megszületik a megoldás, akkor könnyűnek tűnik, de miközben definiálni kell valamit: aki részt vett már ilyen vitában,

pontosan tudja, hogy mennyire nehéz, mennyi dilemma.

George Bernard Shaw mondta egyszer annak idején, hogy azért nem szeret vitatkozni, mert a vita végére mindig rájön, hogy neki nincsen igaza. És valóban, egy kicsit a parlamenti vitákban is mindig így van az ember. Jön egy látszólag kiforrott állásponttal, hogy mit kell, és mit nem kell, és ahogyan ütközteti a nézeteit, és hallgatja az ellenérveket, egyre inkább rájön, hogy mennyire ingatag alapon nyugszik például a gyűlöletbeszéd szabályozása vagy parlamenti szólásszabadság határainak meghatározása.

Őnök emlékezhetnek rá, hiszen az elmúlt években sajnos nem egyszer a magyar parlament is példáját adta annak, mennyire nehéz a szólásszabadság és a gyűlöletbeszéd között a határvonalat meghúzni.

Gyöngyösi Márton parlamenti felszólalása, amely nemzetközi hírre tett szert, sajnos sokat rontott a magyar demokrácia hírnevén, és amelynek következtében a házszabályt kellett szigorítanunk, és szűkebbre vonni a parlamenten belül a szólásszabadságot. Nevezzük nevén a gyermeket. Valójában erről volt szó. Éppen azért, hogy a gyűlöletet ne lehessen szítani a parlamentben, mert ismét csak Lapid miniszter úrnak mondom: Tanultunk a múltból!

Pontosan tudjuk, hogy mi történt itt, és pontosan éppen ezért elhatározottak vagyunk, hogy nem fog még egyszer megisméltódni.

Ezért ez a demokrácia megvédi önmagát. Megvédi önmagát, és megvédi minden polgárát azokkal szemben, akik itt gyűlöletet akarnak szítani. Ezért a jogszabály-szigorítással, a gyűlöletbeszéd törvénybe iktatásával, vagy éppen annak lehetőségével, hogy ha valaki egy társadalmi csoport tagjaként sérelmesnek érez valamilyen megnyilvánulást, akkor kollektív keresetet indíthat ez ellen a személy ellen – mindezekkel pontosan azt akarjuk elérni, hogy Magyarországon mindenki biztonságban érezhesse magát.

Magyarország a jóakarátú emberek köztársasága, vagy legalábbis mi ennek szeretnénk látni. Ezt mondtam. És ahhoz, hogy ez így legyen a jövőben is, esetleg közelebb jussunk ahhoz az álmunkhoz, hogy Magyarország valóban a jóakarátú emberek köztársasága legyen, nagyon sokat kell tennünk a jövőért. Hiszen amit ma teszünk a jelen gyermekeivel, azt a jövő Magyarországaért tesszük. Legyen szó akár magyarról, akár horvátból, szerbről, zsidóról, cigányról, románról, németről, bármilyen nemzetiségűről, aki itt él, akinek a rokonai itt élnek, aki itt akar élni, vagy aki csak szimpatizál ezzel az or-

szággal. És mivel pontosan ismerjük a felelősségünket, ezért döntöttünk úgy, hogy 2014 a holokauszt emlékéve lesz Magyarországon. És mivel azt is pontosan tudtuk, hogy ezzel a felelősséggel csak a jövő fényében tudunk megbirkózni, ezért döntöttünk úgy, hogy a 2014-es holokauszt emlékévként központja az oktatás és nevelés lesz.

Amit nekünk nem tanítottak meg, azt nekünk meg kell tanítani a gyermekeinknek. Meg kell tanítani a gyermekeinknek nemcsak a magyar állam felelősségét a holokausztban, de meg kell tanítani a gyermekeinknek a magyar-zsidó több évszázados, békés, egymást gyarapító együttélés eredményeit. Mert én úgy gondolom, hogy nekünk alapvetően pozitív történetünk van. Ez a közösség több évszázadon keresztül Közép-Európa egyik legerősebb, leggazdagabb együttélését és közösségét hozta magával.

Ez a közösség Magyarországon és a mai magyar határokon kívül eső városokban kulturálisan, gazdaságilag, az élet minden területén, olyan fejlődést hozott, olyan gazdagságot hozott, és az együttélés olyan pozitív példáit hozta, amely tanítandó a gyermekeink számára.

Tanítandó azért, hogy a múlt borzalmai soha ne történjenek meg, tanítandó azért, hogy a mai gyűlölködőknek ne legyen utánpótlásuk. És tanítandó azért, hogy a jövő Magyarországa valóban a jóra való emberek köztársasága legyen.

Tisztelt hölgyeim és uraim!

Kétségtelen, hogy ma a magyar politikában vannak olyan politikusok, vannak olyan politikai csoportosulások, akik úgy gondolják, hogy elképzelhető Magyarország jövője a gyűlölet táborában. Mi nem ezek közé tartozunk. Mi azok közé tartozunk, akik biztosak vagyunk abban, hogy Magyarországnak csak akkor van jövője, ha minden polgára és minden polgárának minden rokona, ismerőse, barátja és Magyarország minden barátja jól érzi magát itt, biztonságban érzi magát itt.

Nem engedhetjük meg, hogy bármilyen alapon is különbséget tegyenek a polgáraink között. Nem engedhetjük meg különösen azt – a múlt felelősségének tudatában –, hogy az antiszemitizmus Magyarországon megerősödjön.

Ha szükséges, a jogi eszközökön kell szigorítani, amíg lehet, politikai eszközökkel kell élni, hogy Magyarország a jóra való emberek köztársasága legyen.

Köszönöm szépen a figyelmüket!

Fotók: Fúrjes Viktória/Tom Lantos Intézet

MARTONYI JÁNOS
külgyminiszter beszéde

Tisztelt Andrew Baker rabbi,

nem vagyok zsidó, katolikus vagyok, mégis gyakran gesztikulálok, és meggyőződésem, hogy kétónkben nem ez az egyedüli közös. Ugyanis ez a konferencia a közös küzdelemről szól, az antiszemitizmus elleni küzdelemről, amely a gonoszság, a halál, a civilizáció lerombolása elleni harcot jelenti, az emberi természet jó oldalának harcát azért, hogy legyőzze a rosszat.

Tehát úgy is mondhatjuk, ez a jó és a rossz küzdelme. Élet és halál küzdelme. És miként már elhangzott, mi az életet választjuk. Véleményem szerint ennek a konferenciának ez a legfőbb üzenete. Igen, az életet választjuk, és az élet soha nem szenvedhet vereséget.

John Lukacs írja, hogy amikor a második világháború a vége felé közeledett, Hitler arra gondolt, jó, a háborút már nem tudom megnyerni, de a zsidók elleni harcot még megnyerhetem. Csakhogy azt a harcot sem nyerte meg, hiába gyilkolt meg hatmillió ártatlant.

Megalakult Izrael állam, és világszerte föltámadt a zsidó élet, a zsidó kultúra. De ahogyan erről már szó esett, a civilizáció sérülékeny. Katrina utalt Tom Lantos szavaira. Ezért tökéletesen egyetértek, hogy ébernek kell lennünk, kérlelhetetlennek kell lennünk. Ahogy hallottuk, minden reggel azzal a gondolattal kell fölkelnünk, hogy ez soha, de soha nem ismétlődhet meg. És szükségünk van arra, hogy a túlélők, Tom és Annette figyelmeztessenek és intsenek bennünket, tanúsítsák, elmondják és magyarázzák az igazságot.

Igen, az antiszemitizmus emberiség elleni bűn, ezt mindnyájan tudjuk. Büntett az egész emberiség ellen. Am meggyőződésem, hogy ezen az általános üzeneten túl számunkra, magyarok számára az antiszemitizmusnak és a holokausztnak különleges jelentősége van. Mert a magyar holokausztot magyarok követték el magyarok ellen. Magyarok voltak az áldozatok, és magyarok voltak a tettesek. Ez a mi legnagyobb nemzeti traumánk, amellyel együtt kell élnünk, amellyel szembe kell néznünk, amellyel meg kell küzdenünk. Mit tegyünk hát? Mit tehetünk? Legelőször is, ahogy már elhangzott, el kell fogadnunk és el kell ismernünk a felelősségünket. Ahogyan ezt tegnap a miniszterelnök-helyettes megtette, ékesszólóan, miként Andrew Baker rabbi utalt rá. Én csak alá szeretném húzni, hogy Navracsics Tibor a magyar kormány nevében beszélt, Magyarország nevében, a magyar nemzet nevében. Akárcsak az ilyen üzenetet hordozó többi nyilatkozat, köztük az enyém esetében történt, például a Wallenberg-év megnyitásakor.

Ez tehát nemzeti tragédia, mert egy olyan közösséget ért, amely – némelyek szerint, higgyünk nekik – legalább ezerkétszáz éve együtt él velünk. Egy olyan közösséget, amely mérhetetlenül sok mindennel járult hozzá ennek a nemzetnek a haladásához és jólétéhez, a magyar kultúrához, a magyar irodalomhoz, a magyar tudományhoz, gazdasághoz, és még sorolhatnám.

Igen, pontosan erről a konstruktív együttéléstről van szó, amelyre Gáncs Péter püspök úr utalt, és igen, a Fasori Gimnáziumról, ha a Nobel-díjasokra gondolunk. És igen, az 1848–49-es forradalomról és szabadságharcról, amelyben zsidó honfitársaink harcoltak és adták életüket Magyarország szabadságáért és függetlenségéért. Szeretném megnyugtatni Raj Ferenc rabbit, hogy nemcsak Kossuth Lajosnak volt jó az önök felekezete, jó az én kormányomnak és az én parlamentemnek is. Nem szeretnék most részletekbe bocsátkozni, az önöké bejegyzett felekezet, és természetesen a további revízió is folyamatban van, remélhetőleg pozitív kimenetellel.

De hiszek benne, hogy ez a konferencia nemcsak arról szól, hogy szembeszállunk a rosszal, a gonosszal, hanem arról is, hogy ajánlásokat teszünk. Ajánlásokat a jövőre. Ezért szerepel a konferencia címében a zsidó élet. Mert mindnyájan hiszünk abban, hogy ebben az országban van, lesz zsidó felámadás, zsidó reneszánsz. Ez is része annak az üzenetnek, hogy mi mindnyájan az életet választjuk. Életeli és virágzó zsidó közösségünk van. Termé-

szetesen vannak még gondok, amelyek szintén hangot kaptak a konferencián. Ám a lényeg az, hogy együtt élünk. És az elkövetkező évtizedekre, sőt évszázadokra gondolva szilárdan hiszünk a konstruktív együttélésben.

Most hadd ejtsek néhány szót a külpolitikáról, lévén, hogy ennek a kormánynak én a külügyminisztere vagyok. Régi és eldöntetlen vita, hogy mi legyen a külpolitika alapja: az érték vagy az érdek, vagy mindkettő, bizonyos arányban. Nem titok, hogy jómagam azok közé tartozom, akik szerint a külpolitikának alapvetően értékalapúnak kell vagy kellene lennie. Aki értékek alapján akar cselekedni, annak el kell fogadnia és föl kell ismernie a felelősséget. Amikor közel-keleti politikánkról beszélünk, amikor Izrael államról beszélünk, soha de soha nem szabad megfélemlenünk erről a történelmi felelőségünkről. Ez az első pont. A második, hogy a két országot nagyon-nagyon speciális kapocs köti össze. Valójában két kapocs, ami persze egy és ugyanaz. Mégpedig, amint már elhangzott, az, hogy egyrészt nálunk roppant fontos zsidó közösség van, Izraelben pedig egy kétszázézer fős közösség, a magyar ajkú izraeli állampolgárok közössége, akik közül sokan egyúttal magyar állampolgárok is, és jövő áprilisban szavazni fognak. Ez tehát egy igen-igen speciális kapocs a két ország között, ezért gondolom, hogy ezeket az alapvető tényeket, ezeket az alapvető megfontolásokat a mi külpolitikánknak mindig tekintetbe kell vennie.

A konferenciára visszatérve: sokan úgy gondolják, és alighanem helyesen, hogy ez a konferencia egy gesztus. Sokat beszélünk már gesztusokról,

saját zsidó közösségünk és általában a zsidó közösségek irányában tett gesztusokról. Ez igaz. De nem szabad elfelejtenünk, hogy ez a konferencia mindekelőtt nekünk segít, és csak azután a zsidó közösségnek. Nekünk segít, hogy együtt tudjunk élni, meg tudjunk birkózni azzal a nemzeti traumával, amelyről beszéltem. Nagyon köszönjük. Ennek a konferenciának mi haszonélvezői vagyunk. Azért mondom ezt, mert hálás vagyok mindenkinek, aki elismerte azokat az erőfeszítéseinket, amelyeket az antiszemitizmus és a rasszizmus leküzdése érdekében teszünk. Köszönet illeti azokat is, akik figyelmeztettek bennünket, hogy ezt a küzdelmet töretlenül folytatnunk kell, és időnként még erőteljesebben – ez tehát a legfőbb üzenet, és ezt teljességgel elfogadjuk. Raj Ferenc rabbi, egyetértek az ön javaslatával, hogy a jövő év a megbánás és megbékélés éve legyen. Csak annyit tennék hozzá, hogy ez nem egyetlen esztendőre szól, ez állandó feladat. A megbánás és megbékélés a jövő év letelte után is folytatódni fog. Pontosan ez az az üzenet, amelyet sosem szabad elfelejtenünk. Ébernek kell lennünk, meg kell újítanunk erőnket és elszántságunkat, hogy harcoljunk a jóért, harcoljunk a rossz ellen. Legyen szó belpolitikáról, külpolitikáról, nemzetközi kapcsolatokról, ugyanazokat az elveket és értékeket tartjuk szem előtt.

Befejezésül szeretnék köszönetet mondani ezért a konferenciáért a szervezőknek és mindenkinek, akinek része volt benne, és szeretnék köszönetet mondani Tamásnak. Köszönöm a segítséget, amelyet emléked és családod – Annette és Katrina – révén nyújtottál. Csak azt kívánom, hogy maradj velünk, úgy hiszem, most is velünk vagy, igen, ezért csak azt kívánom, maradj velünk ezután is. Köszönöm a figyelmet.

